

Adrianus van Herwaarden
1815-1855

ADRIANUS VAN HERWAARDEN, op een na de jongste zoon van GERRIT VAN HERWAARDEN en DIRKJE VERHEY, aanschouwde de 26^e september 1815 te Gorinchem, waar zijn oom GERRIT VAN HERWAARDEN onderwijzer in de Godsdienst was, het eerste levenslicht. Deze een uitstekend vroom man, al zeer vroeg in zijn neef ontdekkende, dat de Heere wat goeds in dit kind gelegd had, trachtte zijn ouders, eenvoudige, doch welgestelde burgers, te overreden, hem een opvoeding te doen geven, die hem onder Gods zegen in staat mocht stellen, om eenmaal het woord des levens te verkondigen. Deze raad werd opgevolgd.

Nadat hij met goed gevolg de Latijnse scholen te dezer stede had bezocht, begaf hij zich naar de Hogeschool te Utrecht, waar hij als Student, om zijn vroomheid, van zijn medestudenten veel te lijden had; doch in al de smaadheid, die hem daar aangedaan werd, zocht hij zijn sterkte in den Heere, welke diegenen zalig spreekt, die om Zijn Naam gesmaad worden.

Eindelijk was hij zo verre in zijn opleiding gevorderd, dat hij zijn eindexamen kon doen, en bij die gelegenheid ondervond hij de kennelijkste blijken, dat hij niet te vergeefs zijn vertrouwen op den Heere had gesteld: want hoe zijn vijanden het mochten aangelegd hebben, welke spitsvondigheden zij hem ook mochten voorleggen, de Heere gaf hem wijsheid en vrijmoedigheid, zodat zij tegen zin en wil, hem het diploma als leraar moesten uitreiken. Onmiddellijk werd hij geroepen, om in de wijngaard des Heeren zijn gewichtig werk te aanvaarden.

De gemeente van Waarder had hem als Herder en leraar gekozen, en hij mocht daar onder veel zegen het Evangelie ruim twee jaren verkondigen, 1843-1846. Toen nu het werk, dat de Heere hem te doen gegeven had, aldaar volbracht was, verplaatste de Heere der gemeente hem naar Fijnaart, welke gemeente zich ruim acht jaren in zijn bezit mocht verheugen, en waar zijn werk ook zeer gezegend is geweest.

(Op 1 maart 1846 werd ds. Van Herwaarden daar bevestigd. In zijn tweede gemeente woonde een bekeerde Jodin, Sara Ephraïm Diamant van Gelderen. Zij is bekend geworden door haar boekje: "Een diamant door God geslepen." In deze levensbeschrijving staat ook een en ander over ds. Van Herwaarden. Zij getuigde dat "hij een herder was, die niet alleen veel met Israël op had, zoals wij bij ervaring wisten, maar bovendien een waar Christen, die zowel in bijzonder gesprek als in zijn leerredenen de gekruiste Christus verkondigde; de Joden wel een ergernis en de Grieken een dwaasheid". In Fijnaart werd op zondagen en op donderdagavond gezelschap gehouden die door Sara Diamant bezocht werden.

Toen zij op zoek ging naar twee van haar kinderen, die door de overgang naar het Christendom alle contact met hun ouders verbroken hadden en hij de Joodse godsdienst gebleven waren, kreeg ze van de dominee aanbevelingsbrieven mee, bestemd voor dr. Abraham Capadose te 's-Gravenhage en Mr. Isaïc da Costa te Amsterdam. Deze beide bekeerde Joden hebben zich ingezet voor de zending onder Israël. Met het oog hierop werden o.a. in plaatsen als Gorinchem, Dordrecht en Leiden *bidstonden o. a voor de bekering der Joden gehouden*, waar ook ds. Van Herwaarden regelmatig voorging; zijn collega ds. Heldring uit Hemmen eveneens.

Deze bidstonden vonden zoveel tegenkating, dat op veel plaatsen deze samenkomsten niet in de kerk gehouden mochten worden; er moest dan uitgeweken worden naar een of ander zaaltje. De laatste keer, kort voor zijn sterven, ging ds. Van Herwaarden nog voor in de "komedie" te Dordrecht, waar hij een bidstond voor Israël hield. Hij deed dit naar aanleiding van Rom. 11:15: "Want indien hun verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming wezen, anders dan het leven uit de doden".

Nadat ds. A. van Herwaarden ruim acht jaar met zegen te Fijnaart had mogen arbeiden, verwisselde hij deze plaats met Opheusden, waar hij op 9 juli 1854 zijn intrede deed. Zijn verblijf hier is slechts kort geweest; ruim een jaar heeft hij de gemeente mogen dienen. Doch in die korte tijd werden er velen toegebracht tot de gemeente des Heeren en deed de Heere opnieuw wonderen van genade in het dorp. Van zijn preken wordt gezegd, dat ze, "niet opgesierd met bloempjes uit de oude kerkvaders of andere kanselredenaars, vloeiden uit het hart en daarom hadden zij, onder de leiding des Heiligen Geestes, zulk een veel mogende invloed op zijn hoorders". Hij had "een eigenaardige takt om met de vermoelden een woord ter rechter tijd te spreken en den Heere Jezus te verkondigen en Zijn zaligen dienst aan te prijzen!"

Ook het lot van arme mensen dezer wereld trok hij zich aan. Het lag in zijn voornemen om een fonds te stichten, zodat de kinderen van de "onvermogenen in Opheusdens gemeente" kosteloos de school zouden kunnen bezoeken. Pas na zijn sterven is dit tot stand gekomen.)

Al wie de waardige man van nabij heeft leren kennen, zal niet aarzelen het getuigenis van hem af te leggen, dat hij een waardig en getrouw dienstknecht des Heeren was; want hij behoorde niet tot degenen, wien slechts de rechtzinnigheid op de lippen zetelt; nee, door Gods genade, was hij een man, die rekenschap kon geven van de hope, die in hem was, en door Christus van zijn eigen zonden vrij geworden, kon hij ook een vrijheid in Christus verkondigen, die de vermoeiden en belasten verruiming schonk, en de bevestigden met meer blijdschap den levensweg deed bewandelen.

Ook was hij niet eigenwillig den wijngaard des Heeren binnen gedrongen; zo één der leraars, dan was hij in staat rekenschap te geven van zijn roeping door den Heere tot het gewichtig ambt van Herder en Opziener der gemeente.

Zijn leerredenen, niet opgesierd met bloempjes uit de oude kerkvaders of andere kanselredenaars, vloeiden uit het hart, en daarom hadden zij, onder de leiding des Heiligen Geestes, zulk een veel vermogende invloed op zijn hoorders. Ongeveinsd, oprecht en innig was zijn vroomheid; in zijn herderlijke roeping getrouw en ijverig; doch zijn ijver gematigd door een wijze voorzichtigheid. Rechtschappen in al zijn handelingen; wars van alle ijdele praal, en mocht hem lof toegezwaaid worden, dan wees hij die bescheiden van zich af, opdat men de Heere alleen zou roemen, Die hem, onwaardige in zichzelf, had willen gebruiken, om een goed woord te spreken. Goed, welwillend, openhartig, genoot hij aller achting en liefde, en was altijd bereid de dwalende met de geest der zachtmoedigheid terecht te brengen, en de gelovigen te vermanen, om toch overal en te allen tijde het beeld huns Verlossers te vertonen.

Was nu de grondtoon van zijn prediking op het voetspoor van Paulus: Jezus Christus en Dien gekruisigd, dan volgde hij echter ook die Apostel in zijn voorstelling van Jezus Christus en Dien verheerlijkt. En dit mocht hij met vrijmoedigheid doen; want, zoals wij boven reeds aanmerkten, voor zijn hart door Gods genade een gekruiste Zaligmaker aangenomen hebbende, mocht hij Hem ook als een verheerlijkt Koning prediken.

Vooraf ook, omdat de leer der laatste dingen haar hoge plaats en betekenis in zijn geloofsleer en zijn geloofsleven had ingenomen. Vandaar ook, dat hij voor Israëls weerherstelling en bekering een vurig voorbidder was: getuige zijn bereidwilligheid om in de bidstonden voor Israël voor te gaan, zo te Leiden, als te Gorinchem en Dordrecht en elders. Hij leefde in de toekomst.

Met vuur kon hij spreken over die grote en doorluchtige dag, waarop zijn Koning, als Koning van hemel en aarde, heerlijkheid en eer zou toegebracht worden. Vurig verlangde hij naar die dag, als wanneer hij met de rechtvaardigen opgenomen zou worden in de wolken, de Heere te gemoed. *Met het geloofsoog aanschouwde hij die stonde, wanneer hij, de dood niet smakende, in een punt des tijds het sterfelijke zou afleggen, om met kracht en heerlijkheid aangedaan te worden.* Zo was zijn gemoedsstemming, gelijk Ds. HELDRING, die bij zijn graf enige woorden sprak, getuigde, vooral bij zijn laatste ontmoeting, weinig tijds voor zijn dood, en die vervulde hem met een blijde hoop. Het deed zijn diep bewogen ziel met onuitsprekelijke verzuchtingen uitroepen: *"Maranatha, ja, kom Heere Jezus, kom haastelijk!"*

De Heere, die hem op onderscheiden tijden zwaar beproefde, had hem nu in de laatste jaren naar het tijdelijke ruim gezegend en was daarbij met Zijn genade niet van hem geweken, waardoor hij steeds klein en gering in zijn eigen ogen bleef. Hij genoot het goede in dagen van voorspoed met dankbaarheid, en het leidde hem bij voortduurt op tot Hem, uit Wiens hand hij het ontving; maar hij bleef toch mens en als zodanig gevoelde hij ook banden, die hem aan de aarde hechtten. Doch, opdat hij ook hiervan meer los mocht worden, schonk de Heere hem zulke openbaringen en dromen, die Hij genadig Zijn liefste kinderen voorbehoudt.

Onder anderen verhaalde hij ons in het voorjaar een merkwaardige droom, die hij wel niet geheel doorzag, maar die thans voor ons verklaard is. Hij droomde, dat hij een onbeschrijfelijk schoon heerlijk beeld voor zich zag staan. Terstond verscheen een Engel bij heen, die hem zei, dat hij dit beeld moest gelijkvormig worden, en toen hij tot tweemaal zijn onmacht betuigde om daartoe te geraken, roerde de Engel hem even aan, en zie, hij was het beeld in schoonheid en heerlijkheid gelijkvormig, waarop hij met de woorden ontwaakte: *"En zij zullen den beelde Zijns Zoons gelijkvormig worden."*

In de laatste maanden van zijn leven had hij gedurige gemeenschapsoefeningen met de gezaligden in de hemel, zó zelfs, dat het hem verwonderlijk voorkwam, waarom hij ook in de geest niet zulk een gemeenschap had met hen, die de Heere vrezden en nog op aarde waren. Bij een van die gelegenheden, dat hij met Paulus kon zeggen: "Ik ben opgetrokken geweest," en zijn dierbare in den Heere ontslapenen in de geest had gezien en gesproken, en verlangende was bij hen te zijn, kreeg hij het woord: *"Wacht, wacht! Nog een kleine tijd!"*

Enige weken vóór zijn dood, had hij nog een droom, die voor zeker hem een wenk gaf, dat hij den dood niet smaken zou. De Heere scheen hem ook in dit opzicht genadiglijk een vreze te willen benemen, die, ofschoon van zijn aanneming bij de Vader door Christus Jezus onwankelbaar bewust, hem nu en dan beving.

Hij droomde dan, dat de dood bij hem kwam, om hem van de aarde op te roepen; maar zie, zoals deze gereed stond, om zijn last ten uitvoer te brengen, verscheen een Engel bij hem en rukte de dood weg.

Ja, het schijnt, dat hij nog andere openbaringen gehad heeft, waarvan het volgende ter bevestiging dient. Twee of drie weken, voor dat de Heere hem wegnam, stond hij met zijn oudste zoontje, GERRIT, op de Wageningse berg. Hij nam hem bij de hand en vroeg hem: *"Ziet gij wel de toren van ons dorp Opheusden, waar wij wonen? Nu, als gij weer op deze berg komt en die toren ziet, dan zult gij zeggen: "daar is mijn vader gestorven!"*

Zo kwam hij eens, slechts weinige dagen voor zijn dood, van zijn studeerkamer met een vol gemoed bij zijn vrouw, die hem wel naar de reden daarvan vroeg, doch in plaats haar die mee te delen, verwijderde hij zich, waarschijnlijk om haar niet vóór den tijd te bedroeven.

Die openbaringen en zijn gemeenschapsoefening met de gezaligden hadden een onmiskenbare invloed op zijn gezindheid en maakten hem los van de aarde, zó zelfs dat hij eens verklaarde, dat hij zich als een kind gevoelde in het midden van alles, wat hem omringde.

Een Christen, die hem in die toestand ontmoette, zeide hem : *"Dominé, dominé! als gij" zo blijft, dan zult gij spoedig heen gaan."*

"Ik geloof het ook!" was zijn antwoord, en de uitkomst heeft beider gevoelens bevestigd.

Zo zijn wij aan het einde zijns levens genaderd en hebben wij den dag bereikt, waarop de Heere Zijn dienstknecht tot Zich nemen zou, op een wijs, dat én zijn dromen en gezichten én zijn wens zou vervuld worden. Want nadat hij in de Willemstad eens in zulk een opgewekte en *in den Heere levende* toestand had gepredikt, dat vele toehoorders dachten, dat hij met een Elia's wagen zou heengaan, betuigde hij, toen hij zulks vernam: *"Dat zou de wens van mijn hart zijn, dat mijn Koning mij op zulk een wijs tot Zich nam."*

Het is zondag, 29 juli. In het nabij gelegen dorp Kesteren verbleef de Weleerwaarde Heer Ds. J. WUNDER, Predikant te Purmerend. Volgens afspraak met de overledene, zou hij in de namiddaggodsdienstoefening voor de gemeente te Opheusden prediken; doch dit werd zo gewijzigd, dat zijn Weleerwaarde op die dag in de voormiddag voor de gemeente optrad. Zo moesten dan ook hier middelen en wegen samenlopen, om Gods eeuwige raad ten uitvoer te leggen. Als naar gewoonte stroomt het kerkgebouw vol.

Onder zijn toehoorders waren twee leden van den kerkenraad van Waarder, overgekomen om hem het beroep naar die gemeente aan te bieden, en ook twee zusters van zijn echtgenote uit de gemeente te Fijnaart. Hij predikte over Matth. 5:27-32. Intussen barstten twee onweersbuien boven het dorp los, en wel zo hevig, dat angst en vreze zich van ieders hart meester maakten, en er enige opstonden, om de kerk te verlaten. Deze verwarring deed hem zijn rede afbreken en der gemeente de volgende woorden toespreken:

"Vrienden beseft toch, dat wij ons overal en altijd in de hand Gods bevinden. Hij kan ons hier in Zijn tempel ook behoeden, evenals elders. Hij is almachtig en geducht, maar Hij is ook lankmoedig en groot van goedertierenheid. Laten wij uit het voorbeeld van David leren, God in al Zijn werken te bewonderen. O, in een der psalmen herinnert hij ons zo treffend, dat ook dit ontzaggelijk natuurverschijnsel in des Heeren macht staat, als hij zegt: "de God der ere dondert." Mocht ook deze stem der Almacht in ons allen opwekken de begeerte, om steeds zo te mogen leven, dat wij ieder ogenblik gereed konden zijn, om tot den Heere van leven en dood opgeroepen te worden."

Hij sprak die woorden bedaard, doch op diep bewogen toon uit. Inmiddels werd het onweer verschrikkelijker, zo zelfs, dat hij de ouderlingen vroeg:

"Broederen wat zullen wij doen? Wat is hier ten deze gebruikelijk?" Waarop een der ouderlingen antwoordde:

"Dominé, zo heb ik het nog nooit bijgewoond." Na dit antwoord bekomen hebbende, stond hij enige seconden met gevouwen handen stil, en peinsde of bad - wie zal het openbaren - tot Hem, Wien alle macht gegeven is in hemel en op aarde - en hij is niet meer! De bliksem was in de torenspits geslagen, en had zich een weg gebaad naar de kerk en de kansel en de leraar getroffen.

En nu, waar zijn de wijzen, die in de verborgen raad des Heeren willen inzien? Is zijn uitgang niet een duidelijk bewijs, dat de Heere de wens geeft, van die Hem vrezen? Is onze vriend niet als met een Elia's wagen opgenomen? Heeft hij niet als in een punt des tijds het verderfelijke afgelegd, om met het onverderfelijke bekleed te worden? Heeft hij de dood gesmaakt, zijn verschrikkingen gezien? Zijn door zijn uitgang de openbaringen en dromen,

waarmede de Heere hem verwaardigde, niet bevestigd? Ja, zó moest zijn uitgang zijn, zou de Heere tonen, dat alles wat van Hem afdaalt, waarheid is.

En zullen wij nu vragen: "Waarom Heere naamt Gij die getrouwen in de kracht van zijn leven weg?" Nee, wij zwijgen liever aanbiddend stil; wetende dat alles wat de Heere doet majesteit en heerlijkheid is. En mocht het ons aan deze zijde van het graf niet gegeven worden, deze weg des Heeren te doorgronden, eenmaal zeker in de eeuwigheid zal het ons, die geloven, geopenbaard worden.

Eindigen wij dan met Psalm 89, vers 1, die de ontslapene bij het begin der onrust in de kerk schijnt opengeslagen te hebben.

*'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheên;
Uw waarheid t' allen tijd vermelden door mijn reên;
Ik weet, hoe 't vast gebouw van Uwe gunstbewijzen,
Naar Uw gemaakt bestek, in eeuwigheid zal rijzen.
Zo min de hemel ooit uit zijn stand zal wijken,
Zo min zal Uwe trouw ooit wank'len of bezwijken.*

GORINCHEM H. PICARD.

24 Augustus 1855.

(Dominee moest naar aanleiding van de 41^e zondag van de Heidelbergse Catechismus spreken over het zevende gebod. Waarschijnlijk heeft hij daarbij Matth. 5:27-32 als uitgangspunt genomen.

Tweemaal is hij gehuwd geweest: Mejufvrouw SYA MARIA VISSER was zijn eerste vrouw, uit welken echt hem een kind was overgebleven: GERRIT, en zijn tweede huwelijk met Mejuffrouw JENNIGJE VAN Dis was gezegend met twee kinderen: MARIA en DIRK.

Zijn vrouw bleef achter met drie kinderen, van wie de jongste pas een half jaar oud was; op 4 februari 1855 had ds. Van Herwaarden dit kind nog zelf gedoopt.

Ds. Heldring sprak bij het graf.

Aan ds. P. A. van Toorenbergen, predikant te Waarden werd gevraagd de volgende zondag in Opheusden "een lijkrede" uit te spreken, maar deze moest er wegens zijn zwakke gestel van afzien. Hij sprak wel een toepasselijk woord in zijn eigen gemeente, de eerste plaats die ds. Van Herwaarden gediend had. Als tekst koos hij Gen. 5:24b: "God nam hem weg".